

Bomen die getuigden van de Oranjes (6) De Dillenburg-linde uit Oudenbosch

door Evert Jan van de Kaa
eigen foto's tenzij anders vermeld

In een aantal artikelen beschrijf ik de bomen die een bijzondere relatie met de Oranje-Nassau familie hebben. In de vorige aflevering behandelde ik de lotgevallen van de loten van de Wilhelmslinde die in Delft, op Soestdijk en in Duitsland zijn geplant. Hier ga ik de gangen na van de Linde-loten uit het Duitse Dillenburg die via ons Oudenbosch hun weg zouden hebben gevonden naar een plein, park of plantsoen in Nederland.

Hoezo Willemslinden uit Oudenbosch?

In juni 1972 bracht (toen nog) kroonprinses Beatrix met prins Claus een driedaags werkbezoek aan Noord-Brabant. Op de laatste dag werden de prinses en prins in Oudenbosch rondgeleid op de boomkwekerij van Piet van der Bom. Diens overgrootvader had dat bedrijf in 1798 gesticht. Daarmee werd hij waarschijnlijk de eerste Oudenbossche boomkweker. Het bedrijf is steeds van vader op zoon overgedragen - inmiddels staat de zesde generatie aan het roer. Vanaf de laatste decennia van de 19de eeuw werden bomen geëxporteerd naar Amerika en naar diverse Europese landen. In 1938 kreeg de vader van Piet van koningin Wilhelmina het recht zijn bedrijf de *Koninklijke Boomkwekerijen Alphons van der Bom* te noemen, en zo heet het bedrijf sindsdien. Nu is dit het enige Oudenbossche bedrijf dat het predicaat 'koninklijke' mag voeren.

Piet van der Bom had het bezoek van het prinselijk paar goed voorbereid: hijzelf en zijn medewerkers waren keurig in pak, er was een jong meisje dat bloemen aanbood, enz. Het weer had hij niet in de hand. Het miezerde. Maar zodra Beatrix haar handen vrij moest houden nam iemand haar paraplu over, zodat haar kapsel droog bleef. Na de ontvangst liep het gezelschap over het bedrijf, kreeg voorlichting over de boomkwekerij en een snoeidemonstratie door een medewerker. Wie wil weten hoe zo'n vorstelijk bedrijfsbezoek een halve eeuw geleden verliep moet maar eens de fotoreportage bekijken die Ben Steffen daarvan voor BN De Stem maakte¹. Aan het slot van het bezoek vertelde Van der Bom dat hij een

al tot een flinke boom uitgegroeide loot van de Willemslinde had weten te bemachtigen. Prins en prinses namen ruim de tijd om deze Dillenburg-linde te bewonderen.

Zodra Beatrix haar handen vrij moest houden nam iemand haar paraplu over, zodat haar kapsel droog bleef.

Piet van der Bom toont de prins en prinses zijn Dillenburg-linde Foto: Ben Steffen (BN De Stem)

Het prinselijk paar woonde destijds op kasteel Drakensteyn. Van der Bom heeft aan verschillende mensen verteld dat er in 1972 een Dillenburg-linde is geplant in de tuin van dat kasteel. Ik heb daarover informatie gevraagd aan de Dienst van het Koninklijk Huis. De beheerder van kasteel Drakensteyn² heeft hierop bij de relevante oud-medewerkers van het Landgoed navraag gedaan. Hij schreef me dat er daar, voor zover bij hen bekend, destijds niet zo'n boom was geplant. Je vraagt je af of Van der Bom de Dillenburg-linde tijdens het bezoek aan Oudenbosch heeft aangeboden en of hij die daarna aan de poort van Drakensteyn heeft laten afleveren. In dat geval werd die misschien wel spreekwoordelijk 'achter de rododendrons' gegoooid. Dat zei althans Wim Sonneveld in zijn persiflage van opperstalmeester³ over geschenken die destijds op het naburige Soestdijk aan de koningin werden aangeboden...

Op zoek naar Dillenburg-linden in West-Brabant

Ik kwam op het spoor van de Dillenburg-linde dankzij Piet Meijers uit Oudenbosch. In 2015 vertelde hij me dat omstreeks 1995 in het Ouderkerkpark in Etten-Leur zo'n linde was geplant, niet ver van het beeld *Evolutie* – in de volksmond 'het vliegend paard'. Hij was door Van der Bom aangeboden aan de Gemeente Etten-Leur. Meijers was als directeur van de technische school Don Bosco daarbij zijdelings betrokken, omdat leerlingen van zijn school een informatiepaneel hadden gemaakt dat bij de boom werd geplaatst. Wat de aanleiding was voor het planten van de boom wist hij niet meer, wel dat het een feestelijke gebeurtenis was. Nu is nergens in het Ouderkerkpark meer een bord, steen of wat dan ook te vinden met informatie over die boom. Maar wanneer die omstreeks 1995 is geplant en er nu nog staat moet het de Zomerlinde op de bijgevoegde foto zijn. De stamomtrek daarvan is nu 65 cm, passend bij een voor Linden normale omtrekgroei van 2 tot 3 cm per jaar. Alle andere Linden in het park zijn te dik of juist te dun om toen geplant te kunnen zijn.

Ouderkerkpark. Zomerlinde met *Evolutie* op de achtergrond

Meijers vertelde me verder dat Van der Bom in 1996, bij een bezoek van de heemkundekring Broeder Christoffor aan Willemstad, ook een Dillenburg-linde heeft gegeven. Bij de plantsoendienst van de gemeente Moerdijk, waarin Willemstad in 1997 opging, was anno 2016 niets meer bekend over die boom. Maar zowel oud-burgemeester De Ronde, die de boom had ontvangen, als stadshistoricus Van Mastrigt herinnerden zich in 2016 de schenking nog wel. Alleen konden ze me, ook nadat ze navraag hadden gedaan, niet vertellen waar die was geplant. De Ronde dacht dat dat bij of in de naaste omgeving van het Mauritshuis was geweest. Daar staan behoorlijk wat Hollandse Linden waarvan verschillende een zodanige stamomvang hebben dat ze in 1996 kunnen zijn geplant. Hier of elders in Willemstad staat dus tussen de honderden naamloze Lindes misschien een "onbekende soldaat" uit Dillenburg.

Ergens in Willemstad staat tussen de honderden naamloze Lindes misschien een 'onbekende soldaat' uit Dillenburg.

Gevonden: een Dillenburg-linde in Heemskerk

Op internet vond ik in 2016 een 'Dillenburg-linde' in de inhoudsopgave van een boekje⁴ over bomen in Heemskerk. Nico Brantjes, eerste auteur en oud-hoofd groenvoorziening van Heemskerk, wist me het volgende over deze boom te vertellen: in 1974 startte de uitvoering van een beplantingsplan voor het dorpscentrum. De "bekende Oudenbosche boomkweker Piet van der Bom" had daarvoor een *Tilia xeuropaea* 'Dillenburg' geschonken. Nico was zelf bij het planten aanwezig, net als Van der Bom en diens vrouw José. In het plantgat werd een loden koker met daarin een oorkonde begraven. Er werd zelfs een munt geslagen om deze gebeurtenis te herdenken.

Door puinresten in de ondergrond kreeg de boom in 1974 een te klein plantgat. Bovendien moest hij in 1994 worden verplaatst in verband met een reconstructie van de dorpskern. De koker werd toen onbeschadigd aangetroffen en met de nog goed leesbare oorkonde daarin weer op de nieuwe standplaats begraven. Die plaats was dicht bij de gevel van een hoog winkelpand, wat al snel tot klachten leidde. Daarom werd hij drastisch gekortwiekt. Kort geleden werd, tot afgrijzen van Nico, de kroon ook nog eens in een bolvorm gesnoeid. Begin oktober 2016 heeft Nico op mijn verzoek de bladeren van de boom bekeken en geconstateerd dat ze niet van die van een Koningslinde te onderscheiden zijn.

Nadere inspectie toonde aan dat de drie bomen in het Arboretum de juiste naam hebben.

What's in a name?

Eerder vertelde ik dat de Willemslinde in Duitse documenten een Winterlinde of *Tilia cordata* wordt genoemd. In de vorige Aesculus heb ik aangetoond dat de Delftse loot ervan geen Winterlinde is. Ik kwam voor die boom

heden, 15 maart 1974, werd door de heer H. Nielen, burgemeester van Heemsbeek, de Willemslinde of Dillenburglinde geplant op het beakplein tegenover de ned. heuvelende beak te Heemsbeek. Deze linde werd aangevoerd door de koninklijke kwekerijen A. van der Bom BV te Oudenbosch en is de eerste boom, welke in het kader van het plantingsplan voor de bebouwing van Heemsbeek, werd geplant bij het planten van deze boom waaraan aanwezig.

H. Nielen, burgemeester van Heemsbeek
 G. Peeters, wethouder van Heemsbeek
 mev. S. Peeters - van Zylveld
 mr. J. Hofstede, secretaris van gemeente Heemsbeek
 plm. v.d. Bom, aankomst van Oudenbosch
 mev. J. A. H. v.d. Bom - van Oude
 J. H. Meerman, chef civiele afdeling dienst gemeentewerken
 A. Maertens, hoofd afdeling plantsoenen dienst gemeentewerken

aloud geboren te Heemsbeek op 15 maart 1974.

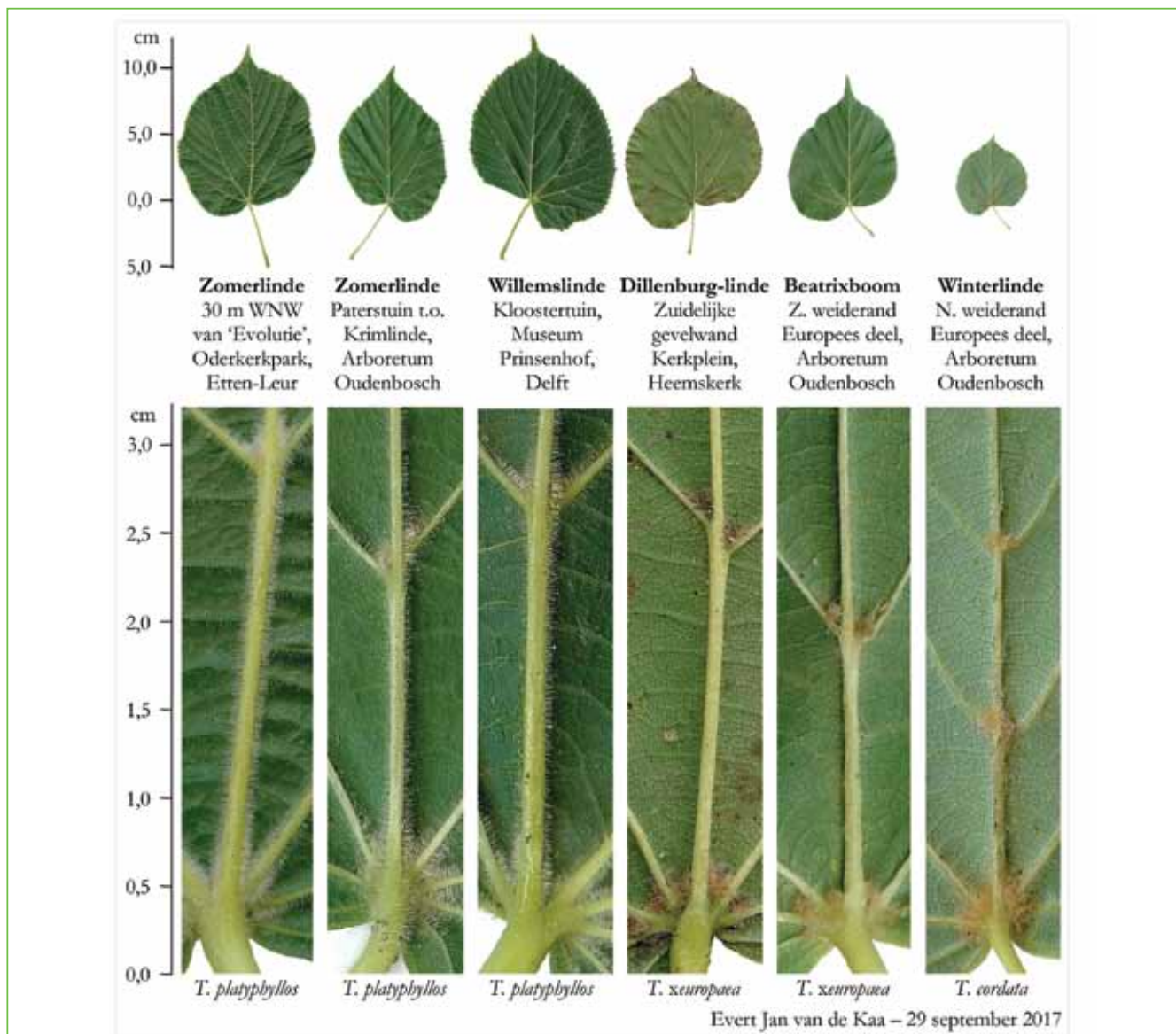
De oorkonde (Foto: Nico Brantjes)

De Dillenburg-linde in Heemskerk

ook de naamcombinatie 'Dillenburg-linde (*Tilia xeuropaea* 'Pallida')' tegen⁵. En Van der Bom ging er van uit dat 'zijn' boom een Hollandse Linde was. Om aan alle naamsverwarring een eind te maken heb ik bladeren verzameld uit de kruinen van de relevante Linden uit Delft, Etten-Leur en Heemskerk en verschillende Linden uit Arboretum Oudenbosch. De scans in de bijgevoegde figuur zijn van bladeren met een per boomkruijn min of meer gemiddelde bladgrootte. Nadere inspectie toonde aan dat de drie bomen in het Arboretum de juiste naam hebben. Dat is een prestatie als je weet hoe vaak Linden in gemeentelijke waardevolle-bomenlijsten en zelfs in botanische tuinen onjuist gelabeld zijn.

Aan de verschillen die je op de scans ziet in de hoek tussen bladsteel en hoofdnerf moet je geen waarde hechten: die varieert afhankelijk van de positie van het blad aan de twijg. Maar de bladonderkanten van Zomerlinden onderscheiden zich door hun heldergroene kleur, sterker 'uitspringende' nerven en hun haren die loodrecht op het bladop-

Bladonderzijden van enkele Europese Linden (hoge resolutie flatbed scans)

pervlak staan en onvertakt en witachtig zijn. Die uit Prinsenhof, Oderkerkpark en Paterstuin voldoen hieraan. Op grond van de mate van bladbehaaring (sterk behaard tot vrijwel kaal) behoren ze tot dezelfde ondersoort, *Tilia platyphyllos* subsp. *cordifolia* (Besser) Schneider. Die komt van nature o.a. in de Benelux, Frankrijk en Duitsland voor – de andere ondersoorten komen uit het zuiden en zuidoosten van Europa. *Cordifolia* en *cordata* slaan allebei op een hartvormige bladschijf. Wie weet heeft degene die de boom op de Dillenburg als *Tilia cordata* beschreef hem eigenlijk *Tilia cordifolia* willen noemen.

Er zijn wel verschillen tussen de drie gescande Zomerlinde-bladen. Die uit het Oderkerkpark heeft bijvoorbeeld een opvallend gebogen hoofdnerf en de bladsteel van de Delftse Linde is vrijwel kaal. De Dillenburg-linde uit Heemskerk en de Beatrixboom van Arboretum Oudenbosch verschillen subtiel in behaaring en bladvorm, maar ze lijken veel minder op de Zomerlinden en Winterlinde. Piet van der Bom had dus goed gezien dat 'zijn' boom een Hollandse Linde was. De Zomerlinde in het Oderkerkpark kan dus niet de omstreeks 1996 daar geplante Dillenburg-linde zijn. Die was blijkbaar rond 2015 al met info-paneel en al verdwenen. Helaas is Van der Bom in november 2014 overleden. Hij kan dus niet meer vertellen van

wie hij zijn Dillenburg-linde heeft verkregen en waarom hij dacht dat het een loot van Willemslinde was. Maar het blijft desondanks natuurlijk één van de bomen die getuigen van Willem van Oranje.

Bronnen

Botanische informatie uit D. Pigott (2012): *Lime-Trees and Basswoods*.

¹<http://westbrabantsarchief.nl/collectie/beeldbank>.

²<https://www.youtube.com/watch?v=9p1n4OPwAqY>

³ Brief van de beheerder van Kasteel Drakensteyn, 17-08-2017.

⁴ N. Brantjes en H. Huneker (2013). *Heemskerkse bomen en hun verhaal*.

⁵ M. Dat, P. van Mourik en G. van der Veen (2006): *Langs bijzondere Delftse bomen*.

